

Europas sista diktatur

En fallstudie av Vitrysslands icke - demokratiska situation

Vitryssland, även kallat Belarus, gränsar till länderna Polen, Litauen, Lettland, Ryssland och Ukraina.

Abstract

Uppsats är ett fall av transition vilken syftar till att förklara varför Vitryssland inte demokratiserats utan idag är Europas sista diktatur. För att kunna förklara fallet har jag valt att göra en empirisk förklarande enfallsstudie. Uppsatsen är av teorikonsumerande karaktär vilken ämnar analysera hur Vitrysslands icke-demokratiska situation, under åren 1991-2010, kan förklaras. Studien har sin teoretiska utgångspunkt i transitionsteori samt path dependency teori.

Uppsatsen baseras främst på sekundärmaterial men också på två intervjuer vilka fungerat som bakgrundsmaterial samt som kompletterande material till studien.

Uppsatsens analys visar på att det finns många faktorer som bidragit till Vitrysslands icke-demokratiska utveckling. Bland dessa förklaringsfaktorer finns särskilt en faktor som spelar en avgörande roll i förklaringen av den icke-demokratiska utvecklingen. Uppsatsens slutsats är att den faktor som framför allt kan anses förklara Vitryssland icke-demokratiska situation är Alexander Lukasjenkos tillträde till presidentposten 1994. Denna händelse har i sin tur genererat och möjliggjort andra händelser och beslut vilka lett till att Lukasjenko lyckades upprätta, men också upprätthålla, en vitrysk diktatur.

Nyckelord: Belarus, Vitryssland, diktatur, demokrati, makt, institutioner, path dependency theory, transitionsteori, liberalisering, demokratisering, konsolidering.

Antal ord: 9896

Centrala begrepp

Transition

“En `transition` till en demokrati innebär en regimförändring. Transitionen är vägen till, eller rörelsen mot, en demokratisk regim, det vill säga en annan typ av politisk regim än den tidigare” (Linde, Ekman, 2006: 14).

Diktatur, Demokrati

”Om demokrati innebär omfattande politiska rättigheter och medborgerliga friheter, respekt för mänskliga rättigheter, opartiska och oavhängiga domstolar och statsinstitutioner samt ett fritt och livaktigt civilsamhälle betyder diktatur att dessa företeelser är mycket svaga eller helt frånvarande” (Karvonen 2008: 16).

Liberalisering

Med begreppet liberalisering menas en ”minskning av det politiska förtrycket och en ökning av civila fri- och rättigheter inom en icke-demokratisk regim (Shin 1994, 142; Linz & Stephan 1996, 45)” (Linde, Ekman, 2006: 14).

Konsolidering

”../En demokratisk regim bör betraktas som konsoliderad först när alla politiskt betydelsefulla grupper erkänner de demokratiska institutionerna som den ena legitima arenan för politisk konkurrens, samt bekänner sig till de demokratiska spelreglerna (Gunther et al. 1995:7)” (Linde, Ekman, 2006: 26).

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Syfte och frågeställning	1
1.2	Val av fall	1
1.3	Disposition	2
2	Metod och material	3
2.1	Processpåring	3
2.2	Material och källkritik	4
2.3	Avgränsning	5
3	Teori	6
3.1	Path dependency teorin	6
3.2	Transitionsteorin	7
3.2.1	Rustows “genetiska” modell	7
3.2.2	Guillermo O’Donell och Philippe Schmitter	8
3.3	Operationalisering	10
4	Bakgrund	11
4.1	Sovjetunionen	11
5	Analys	13
5.1	Vitrysslands liberalisering och självständighet	13
5.2	Efter Vitrysslands självständighet	13
5.3	Lukasjenko väljs till president	15
5.3.1	Lukasjenkos stöd av regimen	16
5.3.2	Förändringar i konstitutionen	16
5.3.3	Vitrysslands odemokratiska val	17
5.3.4	Lukasjenkos makt över statsapparaten	18
5.3.5	Lukasjenkos starka säkerhetstjänst och enorma övervakning	19
5.3.6	Begränsningen av den mediala friheten	20
5.3.7	Lukasjenkos förtryck mot oppositionen och befolkningen	21
5.3.8	Den vitryska oppositionen	22
5.3.9	Den vitryska befolkningen	22
5.3.10	Lukasjenkos pro-ryska linje samt den ekonomiska situationen	23
6	Slutsats	25
7	Referenser	27

1 Inledning

“According to the Belarusian authorities, there are no political prisoners, only opposition activists who just can't stop themselves from swearing, beating policemen or uproar civil unrest” (Baranau mfl., 2010:168).

Vitryssland har kallats för ”Europas sista diktatur” på grund av bristen på demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Situationen i Vitryssland har under lång tid varit mycket problematisk (Silitski, Pikulik, 2011). 1994 valdes Alexander Lukasjenko¹ i det val som anses vara det hittills enda demokratiska valet i Vitrysslands historia (Regeringskansliet, 2011).

När Sovjetunionen² började falla sönder förklarade sig fler och fler av de före detta rådsrepublikerna i Sovjetunionen sig självständiga. Demokratin började sprida sig till de europeiska delarna av det forna Sovjet och de baltiska länderna utvecklades åt samma håll som de centraleuropeiska länderna (Karvonen, 2008:128).

Vitryssland är ett land som med sin geografiska placering ligger mycket nära Europas kärnområden än flertalet av de andra delarna av forna Sovjet. Trots Vitrysslands geografiska placering upplevde dock Vitryssland efter självständighetsförklaringen 1991 enbart en kortvarig period av demokratisering och har sedan mitten av 1990-talet utvecklats i motsatt riktning. Efter presidentvalet 1994 då Alexander Lukasjenko tillträdde makten har Vitryssland utvecklats till ett envælde i allt större utsträckning (Karvonen, 2008:128). Det faktum att Vitryssland inte utvecklats i samma riktning som sina grannländer kan anses förundrande. Hur kan det komma sig att Vitryssland intagit en så avvikande ställning gentemot de andra före detta sovjetrepublikerna?

¹ Även den vitryska parallellformen Aljaksandr Lukasjenka förekommer (Karvonen, 2008: 128).

² Sovjetunionen omfattade de femton rådsrepublikerna: Armenien, Azerbajdzjan, Vitryssland, Estland, Georgien, Kazakstan, Kirgizistan, Lettland, Litauen, Moldavien, Ryssland, Tadzjikistan, Turkmenistan, Ukraina och Uzbekistan (Lindahl, 2001:205).

1.1 Syfte och frågeställning

Denna uppsats är ett fall av transition vilken syftar till att förklara Vitrysslands icke-demokratiska situation genom att identifiera olika förklaringsfaktorer. Studien syftar till att förklara utloppet av det specifika fall som valts ut och pröva i vilken grad en förklaring är tillfredställande (Esaiasson et al 2007: 42). Genom processpåring ämnar studien att göra en systematisk ”inom-fallsanalys”. Som utgångspunkt för min studie har följande frågeställning formulerats:

Hur kan Vitrysslands icke - demokratiska situation förklaras?

1.2 Val av fall

Vitryssland klassificeras som en diktatur utifrån ”The Economist Intelligence Unit”³ demokrati index från 2008. Vitryssland har länge blivit kallat för `Europas sista diktatur` på grund av den obefintliga demokratin och respekten för mänskliga rättigheter som uppenbart pådrivits av Alexander Lukasjenko som tillträdde presidentposten 1994 (Silitski, Pikulik, 2011: 104). Vitryssland skiljer sig därmed från exempelvis Ryssland som anses vara en Hybrid regim, det vill säga en regim som pendlar mellan demokrati och diktatur (The Economist Unit, 2008: 6). Vitryssland skiljer sig också från exempelvis Estland, Lettland och Litauen vilka karaktäriseras som bristfälliga demokratier (The Economist Unit, 2008: 5).

Vitryssland är ett mycket intressant fall att undersöka då Vitryssland avviker från forna Östeuropa och stora delar av forna Sovjet gällande det folkliga beteendet efter Sovjetunionens fall. Den folkfront som växte fram i Östeuropa, Baltikum och Ukraina kom att marginaliseras i Vitryssland. De stora demonstrationsvågor som fick framfart i Ukraina och Georgien kan inte hittas någon motsvarighet till i Vitryssland. ”Folkets benägenhet att ta till gatorna för att uttrycka sitt missnöje påverkas säkerligen av vetenskapen om att polis och underrättelseväsen” (Karvonen, 2008: 137) ständigt är på sin vakt för att sätta stopp för oppositionen på olika sätt. Även givet detta måste lyftas fram att det funnits ett lika utbrett missnöje med den ukrainska regimen som med den vitryska regimen. Vitryssland har även tillhört de mest välmående delarna av Sovjetunionen, där den ekonomiska utvecklingen efter sovjets fall varit stabilare än i exempelvis Ryssland och Ukraina (Karvonen, 2008: 137). Förundrande är varför

³ The Economist Intelligence Unit är baserad på de fem kategorierna; valprocess och pluralism, civila rättigheter, en fungerande regering, politiskt deltagande och politisk kultur. Länderna kategoriseras in i en av fyra regimtyperna; (hela/fulla) demokratier, bristfälliga demokratier, hybrida regimer samt auktoritära regimer (Economist Intelligence Unit, 2008).

Vitrysslands påbörjade demokratisering avstannade och det faktum att Vitryssland aldrig lyckades genomföra någon transition utan istället utvecklades till en diktatur. Det principiellt intressanta ligger därmed i vad som kan ha förorsakat Vitrysslands avvikande utveckling och hur detta kan förklaras.

1.3 Disposition

Uppsatsen inleds med en presentation av uppsatsens metod och material. Därefter följer en avgränsning. De två teorierna transitionsteori och path dependency teori presenteras sedan och därefter följer operationaliseringarna samt ett bakgrundsavsnitt. Uppsatsens analysavsnitt följer därefter och lyfter fram de förklaringsfaktorer som genom en processpåringen analyseras utifrån de två olika teorierna transitionsteori och path dependency teori. Avslutningsvis följer en slutsats.

2 Metod och material

För att kunna förklara fallet har jag valt att göra en empirisk förklarande enfallsstudie då en förklarande studie lämpar sig bra för att lyfta fram fallets förklaringsfaktorer. Uppsatsen är teorikonsumerande till sin karaktär vilket innebär att ett specifikt utvalt fall står i centrum och förklaras utifrån redan etablerade teorier. Som metod har processpåring valts då detta är en fördelaktig metod för att spåra mekanismer och historiska händelser vilket är passande då studien ämnar förklara Vitrysslands icke-demokratiska situation.

2.1 Processpåring

För att kunna hitta de bakomliggande förklaringsfaktorerna till Vitrysslands icke demokratisera situation har jag valt att använd mig av processpåring. Processpåring kallas även för "process tracing" och används vanligtvis för att spåra mekanismer i den historiska processen mellan orsak och verkan (Teorell, Svensson, 2007:247) samt för att framställa och analysera data för processer, händelser, handlingar, förväntningar och andra variabler som kan påverka (Bennett, George, 1997).

Processpåring handlar om att göra en systematisk "inom-fallsanalys" vilken möjliggörs genom en välutvecklad förklaringssteori. Förklaringssteorin bör belysa den centrala förklaringsfaktorn genom att peka ut observerbara implikationer för den mekanism som gör att x orsakar y.

Processpåringen ämnar till att i uppsatsen lyfta fram hur olika typer av aktörer bör agera och vilka uttalanden olika aktörer kan tänkas göra samt i vilken ordning händelser och handlingar då bör inträffa. Frågor som är viktiga att fundera kring är: om teorin stämmer, vad vore då att förvänta av händelseförloppet, processen? Exempelvis om path dependency teorin visar sig stämma att ett visst vägval var avgörande för en viss faktor, vad kan vi då förvänta av händelseförloppet? (Teorell, Svensson, 2007:247).

Mekanismspåringen kan ses som en "egentlig form av beskrivning, fokuserad på att vaska fram detaljer på en lägre analysnivå än den där förklaringsvariabeln verkar" (Teorell, Svensson, 2007:249). Processpåringen ämnar inte till att undersöka fler analysenheter och ytterligare förklaringsvariabler utan ämnar istället till att lyfta fram fler observationer inom den analysenhet som studeras. Processpåringen beskriver därmed händelsekedjorna i de mellanliggande ursprungliga variablerna, den kausala statusen hos varje potentiell länk i orsakskedjan behöver därmed inte demonstreras (Teorell, Svensson, 2007:249). Mekanismspåringen bör samtidigt även lyftas fram för

att pröva alternativa orsakshypoteser vilka utreds för att sedan förkastas eller accepteras. Exempelvis bör man ställa sig frågor såsom om president Lukasjenkos makttillträde var orsaken till Vitrysslands diktatoriska riktning, vad skulle i så fall vara att vänta av händelseförloppet? (Teorell, Svensson, 2007:249). Därefter görs en kontroll för i vilken utsträckning detta kan anses stämma. ”Vidare ställer man sig frågan: om den ekonomiska nedgången, militärens styrka etc. var orsaken, vad vore i så fall att förvänta?” (Teorell, Svensson, 2007:249). Enbart de deskriptiva länkarna används till att stödja den ursprungliga kopplingen mellan den oberoende och beroende variabeln. Mekanismspårningen handlar därmed om att öka antalet observerbara implikationer för just detta förhållande föreligger (Teorell, Svensson, 2007: 249-250).

Ofta handlar spårandet efter mekanismer att hitta en motivförklaring (intentional förklaring). En motivförklaring som då utifrån, Vitryssland eller före detta Sovjetunionen, lyfter fram hur människor uppfattat sin omgivning, yttre händelser samt hur de agerat utifrån detta. Individuella handlingar eller flera individers handlande får sedan effekter. På makronivå talar man om att exempelvis effekten av politisk institution på ett lands demokratiska stabilitet ofta kan återkopplas till individers uppfattningsförmåga, motiv och beteende. Det handlar därmed om att belysa motiven för aktörers handlingar. Först måste det bestämmas vem eller vilka personer som kan sägas representera aktören såsom exempelvis partier, intresseorganisationer, militärledning eller regeringar. Sedan måste också lyftas fram hur denne eller dessa är begränsade av kollektivets organisation och beslutsstruktur (Teorell, Svensson, 2007:250).

2.2 Material och källkritik

Som grund för denna studie ligger främst sekundärmaterial vilket utgörs av böcker, vetenskapliga artiklar och rapporter. Då materialet delvis varit bristfälligt har jag valt att komplettera materialet med två djupintervjuer. Studiens sekundärmaterial består till stor del av material författat av Lauri Karvonen som är professor i statskunskap vid Åbo Akademi. Anledningen till detta är att det varit svårt att hitta material som både känns tillförlitligt men också beskriver fallet mer på djupet. Karvonen har kunnat användas som en tillförlitlig källa då mycket av det som Karvonen lyft fram har överensstämmt med flertalet andra källor. Rapporterna är främst hämtade från Freedom House samt The Economist Unit.

Som primärmaterial har två djupintervjuer genomförts. Den ena intervjun har gjorts med Christian Holm, riksdagsledamot, och kommer att användas som kompletterande material i uppsatsen. Holm valdes ut som respondent på grund av hans stora kunskaper och erfarenheter om Vitryssland. Holm är ordförande för riksdagens vitryska nätverk och ledamot av Hjalmarsonstiftelsens styrelse. Holm har under flera år haft ett starkt engagemang för de demokratiska krafterna i Vitryssland. Den 19 december 2010 var Holm själv i Minsk som internationell observatör av presidentvalet. Holm har även

därefter deltagit ibland annat Europaparlamentets utrikesutskotts diskussioner om utvecklingen i Vitryssland. Den andra respondenten som intervjuats är en vitryss som nu bor här i Sverige men som tidigare arbetat med den Vitryska oppositionen i Vitryssland i fem år. Materialet från denna intervju har jag valt att använda mig av som bakgrundsmaterial för att skapa mig en bredare förståelse och kunskap i fallet. Respondent två har valts ut på grund av sina stora kunskaper och erfarenheter gällande hans egna långa samarbete med den vitryska oppositionen men också vad gäller Vitryssland generellt.

Att enbart fokusera på ett fall för att få resultat som kan generaliseras kan givetvis vara problematiskt, då inget fall är det andra likt och varje fall har sin egen särskilda karaktäristik (Landman, 2000:93). Denna studie kan därmed inte anses vara heltäckande men ämnar ge en djupare förståelse för de förklaringsfaktorer som ligger bakom den icke-demokratiska situationen i Vitryssland. Viktigt att omnämna gällande teorierna är därmed att ingen av teorierna transitionsteorin och path dependency teorin kan erbjuda en heltäckande förklaring till varför ett land inte genomgår en transition (Karvonen, 2008).

Något som varit särskilt problematiskt gällande insamlingen av material är materialet gällande Stanislav Shushkevich avgång 1994 vilken varit svår att hitta. Detta skulle kunna bero på att Vitryssland inte fått samma uppmärksamhet innan Lukasjenko kom till makten men också på att Vitryssland var en relativt ny stat.

2.3 Avgränsning

Studien är avgränsad till fallet Vitryssland då det är det land som är mycket intressant, både på grund av dess historia men också på grund av den politiska situationen som idag råder i landet. För att kunna göra en djupdykning i Vitryssland valde jag därmed att göra en enfallsstudie och inte göra en komparativ studie. En komparativ studie hade också varit möjlig att göra och mycket intressant, svårigheten ligger dock i att förklaringen då inte blivit lika djupgående. Genom att enbart studera ett fall hinner man gå djupare ner i det enskilda fallet och därmed lyfta fram en mer komplett förklaring till problemet.

Uppsatsen ämnar studera förklaringsfaktorer efter Vitrysslands självständighet och fokuserar på tidsperioden 1991 fram till och med 2010. Framför allt avser studien att studera liberaliseringsfasen inom transitionsteorin och därmed kommer inte demokratiseringsfasen och konsolideringsfasen att utgöra studiens blickfång.

3 Teori

3.1 Path dependency teorin

Path dependency är den engelska beteckningen för ”spårbundenhet”, ”stigberoende” och/eller ”vägberoende” (Bladh, 2008, 128:4). Spårbundenhet kan förklaras som dynamiska processer vilka involverar positiv ”feedback” (att historien är ihågkommen och betydelsefull (Pierson, 2004:45)) och genererar en mängd möjliga utfall vilka är beroende av den särskilda sekvensen som råder (Pierson, 2004:20). Spårbundenhet syftar till att i studien lyfta fram påståenden såsom att specifika mönster av tidpunkter (timing) och perioder spelar en *central roll*. Generellt sägs spårbundenhet identifiera enstaka eller olika vägar av ett visst utfall och peka ut variabler som vanligtvis inte lyfts fram /../ (George, Bennett, 2005:215). Spårbundenhet anses särskilt användbar för avvikande fall vilkas utgång inte tidigare lyfts fram eller vilka är förutsägbara av redan etablerade teorier (George, Bennett, 2005:215).

Oförutsedda små händelser, om de inträffar i rätt ögonblick, kan ha stora och bestående konsekvenser. Path dependency förhåller sig kritisk till timing och sekvenser då en händelse som inträffar kan vara helt avgörande. Tidigare sekvenser anses ha en större effekt än senare delar, en händelse som inträffar ”för sent” kan visa sig inte ha så stor effekt, medan konsekvenserna skulle kunnat bli mycket stora om timingen varit annorlunda. Det råder också en tröghet gällande spårbundenhet. När en process väl har fastställts leder positive feedback generellt till en jämvikt vilken är resistent mot förändringar (Pierson, 2004:44).

Spårbundenhet ämnar till att identifiera betydande kausala processer såsom, den kausala kedjan och den kausala mekanismen, mellan den oberoende variabeln/variablerna och resultatet av den beroende variabeln (George, Benett, 2005: 206). I sökandet efter förklaringar till Vitrysslands icke-demokratiska statsskick kan man med spårbundenhet finna olika förklaringsfaktorer och alternativa förklaringsfaktorer vilka kan ordnas i olika orsakskedjor och som på så sätt kan ge en bild av varför Vitryssland idag är en diktatur och varför Vitryssland misslyckades med den påbörjade transitionsprocessen under 1900-talet.

Utifrån en samhällsvetenskaplig synvinkel används begreppet spårbundenhet för att stödja påståenden såsom; specifika mönster av tidpunkten och sekvensen, med utgångspunkt från liknande förhållanden är en rad sociala resultat möjliga, relativt små eller villkorade händelser kan resultera i stora konsekvenser, särskilda handlingsalternativ som en gång presenterats kan vara nästintill omöjliga att vända och

följaktligen är politikens utveckling ofta avbrutna av olika kritiska moment eller tidpunkter som formar grundläggande konturer i det sociala livet (Pierson, 2004: 18-19).

3.2 Transitionsteorin

Tanken med transitionsteorier är att "själva processen bort från auktoritära styrelseformer i riktning mot mer demokratiska sådana innehåller förklaringar till att somliga stater uppnår demokrati medan andra misslyckas med det", (Karvonen 1997:75) såsom exempelvis Vitryssland. Transitionsteorin i denna studie syftar därmed till att lyfta fram vilka transitions faktorer som avsaknats i Vitryssland och förklarar således också misslyckade transitioner.

Ursprungligen innefattar begreppet transition inte någon specifik övergång från just autokrati till demokrati utan innefattar regimövergångar mer generellt (Linde, Ekman, 2006: 21). Transitionsprocesser kan ses som en dragkamp mellan vilka olika politiska spelregler som ska göras gällande och vilka aktörer som ska få en central roll (Karvonen 1997:76). Transitionsprocessen innehåller ett antal vägval och strategiska val vilka kan vara avgörande för regimförändringen och dess resultat. Av betydelse är därmed att analysera vad det är som förändrats, hur föregående regim har sett ut och vad som kännetecknar denna. Det är därmed inte tillräckligt att fråga sig hur transitionsprocessen sker utan av stor vikt är att också ställa sig frågan (Karvonen 1997: 84), "från vad man ska övergå till demokrati" (Karvonen 1997: 84).

3.2.1 Rustows "genetiska" modell

Dankwart Rustow var en av de första att i sin banbrytande artikel "Transitions To Democracy" från 1970 lyfta fram transitionsbegreppet vilket Rustow menar definierar en regimförändringsprocess. Det som särskiljer Rustows egna processperspektiv från tidigare forskning har att göra med demokratins tillblivelse (Linde, Ekman, 2006: 21). Rustow lyfte fram ett modernare synsätt vilket "konceptuellt särskiljer själva övergången - transitionen - till demokrati från demokratins stabilitet och konsolidering (Anderson 1992, 2)" (Linde, Ekman, 98). Tidigare forskning hade istället byggt på hur tidigare demokratier skulle kunna upprätthållas och stabiliseras (Linde, Ekman, 2006: 21). Den modell Rustow lyfte fram kallades för den "genetiska" modellen vilken beskrev demokratisering som en *process* och inte som en funktion av sociala strukturer (Linde, Ekman, 2006:100). Rustow fokuserade på demokratins födelse istället för att lägga fokus på hur demokratiska politiska system förblir stabila och utvecklade en "genetisk" teori. Teorin beskriver icke-demokratiska politiska systems övergångar till

demokrati (Linde, Ekman, 99). Modellen Rustow lyfter fram består förutom av villkoret "nationell enighet" också av tre distinkta faser; en förberedelsefas, en beslutsfas och en tillväjningsfas (Linde, Ekman, 2006:100). Förberedelsefasen lyfter fram att demokratiseringsprocessen tar sin början i en politisk kamp vilken ofta uppstår mellan olika sociala grupper. Kampen börjar vanligtvis genom att en ny elit växer fram vilken "mobiliserar en tidigare nedtryckt och ledarlös social grupp" (Linde, Ekman, 2006:100) med strävan efter ökat politiskt inflytande genom att demokratisera det auktoritära systemet. Rustow menar att demokratin i denna fas inte nödvändigtvis behöver vara det huvudsakliga syftet utan att ett demokratiskt styrelseskick istället kan sägas vara en biprodukt av processen och ett medel i kampen mot förtryck. Den förberedandefasen kan sedan anses avslutad, och övergå till beslutsfasen, då det sker en uppgörelse mellan de politiska företrädarna för den gamla regimen och dem som fungerar i demokratiserings framväxten. Ofta kan en uppgörelse ske genom en kompromiss parterna emellan vilken kan bygga på olika tänkbara motiv. På detta vis kommer en demokratisering tillstånd i form av exempelvis utvidgad rösträtt, införandet av demokratisk konstitution och fria val. Beslutsfasen kan ske både på ett omvälvande och radikalt sätt men också stegvis. Den tredje och sista fasen kallas för tillväjningsfas och är den fas som innebär ett stabiliserande och en konsolidering av demokratin. I en demokrati uppstår en kamp mellan väljarna vilken (Ekman, Linde, 2008:100) "gör det omöjligt för de hårdnackade demokratimotståndarna att motstå utvecklingen" (Linde, Ekman, 2008:100). Demokratimotståndarna måste således vänja sig med den nya ordningen och därmed också anpassa sig för att kunna vinna röster.

Med de tre faserna menar Rustow att demokratisering måste ses som en process i flera steg. Processen börjar med en strid mellan gamla och nya eliter och fortsätter med en kompromiss för att sedan sluta med en anpassning till de nya demokratiska spelreglerna. Rustow poängterar att upprepade misslyckanden i förberedelsefasen med att lösa viktiga politiska frågor kan få oerhört negativa konsekvenser på den fortsatta demokratiska utvecklingen. En sådan motsatt process kan nämligen resultera i att demokratin inte framstår som en effektiv process för beslutsfattande (Linde, Ekman, 2008:100).

3.2.2 Guillermo O'Donell och Philippe Schmitter

Guillermo O'Donell och Philippe Schmitter verk under namnet "Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies (1986)", kom sedan att bli den största inspirationskällan i moderna statsvetenskapliga transitionsforskning. O'Donell och Schmitter definierar en transition som ett intervall mellan två olika politiska regimer vilken innefattar tidsperioden från den icke-demokratiska regimens fall och till och med någon ny form av politisk regim etablerats (Linde, Ekman, 2006: 21). Generellt är forskare överens om att transitionensfasen karaktäriseras av "en fas där reglerna för det politiska spelet inte är klart definierade eller institutionaliserade (O'Donell och Schmitter, 1986)" (Linde, Ekman, 2006: 22). Transitionsprocessen behöver inte heller resultera i en demokrati utan kan även resultera

i någon annan form av icke-demokratiskt styre. En transition kan även gå i motsatt riktning, från en demokrati till en icke-demokrati (Linde, Ekman, 2006: 21).

Transitionsteorin utgår från en indelning av demokratiseringsprocess i de tre olika faserna, liberalisering, demokratisering och konsolidering” (O’Donell, Schmitter 1986:6) dessa tre faser kan liknas vid Rustows tre faser; förberedelsefas, tillvänjningsfas och beslutsfas. Enligt O’Donell och Schmitter är det de två förstnämnda faserna som beskriver själva transitionen mellan två samhällen, därmed är det också främst dessa två faser, liberalisering och demokratisering, som kommer att belysas i uppsatsen.

O’Donell och Schmitter särskiljer två huvudkomponenter i transitionsprocessen: liberalisering och demokratisering (Karvonen 1997:76). Den första transitionen innefattar en övergång från en icke-demokratisk regim och etablerandet av ett nytt styrelseskick (Linde, Ekman 2006: 23). Den första transitionen kan sägas vara en liberaliserings fas då själva transitionen inleds och karakteriseras av att de individuella rättigheterna expanderar (Karvonen, 1997: 77). Liberalisering symboliserar omdefinieringen och utvidgningen av rättigheter och står för exempelvis personlig säkerhet, yttrandefrihet och föreningsfrihet (Karvonen 1997:76). O’Donell och Schmitter lyfter fram begreppet liberalisering som en utvidgning av den politiska sfären. Utvidgningen syftar på ökade politiska rättigheter och organisationsfrihet, en expansion av politiskt omfång, att nya grupper blir delaktiga i val och andra politiska processer samt att nya områden kommer att påverkas av politiskt beslutsfattande. Det vill säga att exempelvis statsbyråkratin och det militära etablissemanget görs till föremål för regelrätt politisk insyn och kontroll. O’Donell och Schmitter menar på att liberalisering är en nödvändig förutsättning för att en demokratisering ska kunna etableras (Karvonen 1997:77). Liberalisering kan vidare i en “icke-demokratisk kontext innebära olika typer av reformer som medför att regimens förtryck avtar, utan att den icke-demokratiska regimen för den sakens skull ger upp sitt maktinnehav” (Linde, Ekman, 2006; 104-105). Liberalisering kan även innefatta allt ifrån ekonomisk liberalisering såsom exempelvis marknadsreformer till en ökad yttrandefrihet för den politiska oppositionen i landet (Linde, Ekman, 2006; 104-105). “Demokratisering innehåller liberalisering, men är ett vidare begrepp som rör införandet av demokratiska regler och procedurer/.../. Demokratisering kräver att det finns konkurrens om den politiska makten, vilket i sin tur kräver fria val. Man kan därför konstatera att det är möjligt med liberalisering utan demokratisering, men inte vice versa (Linz & Stephan 1996, 3, Karvonen 1997, 77/.../)” (Linde, Ekman, 2006; 104-105).

Den andra transitionen innebär övergången mellan den nyetablerade och sårbara demokratin till en institutionaliserad och effektivt fungerande demokratisk regim (Ekman, Linde, 2006: 24). ”Det är denna andra transition - institutionaliseringen av den nya demokratiska regimen - som inom den moderna transitionsforskningen vanligtvis brukar benämnas konsolidering av demokratin” (Ekman, Linde, 2006: 24). Demokratisk transition och konsolidering är två helt olika aspekter av en demokratiseringsprocess men kan också ibland vara överlappande. Det anses dock meningsfullt att särskilja dessa två begrepp åt. Under transitionenfasen handlar det politiska spelet till största del om institutioner som exempelvis ett lands konstitution och valsysteem samt då om vilka

grupper som ska ha tillträde till och kontroll över denna process (Linde, Ekman, 2006: 24). För att en övergång mot demokratisering ska kunna påbörjas krävs en transition av statens roll och befogenheter. För att uppnå en demokratisering är det därmed inte tillräckligt att enbart skapa en effektivare stat utan man bör även sträva efter att ändra själva fundamentet för statlig verksamhet (Grugel, 2002: 205-206). Kriterierna för ett fungerande demokratiskt samhälle utgörs av en reell politisk konkurrens, medborgerliga rättigheter, oavhängiga institutioner och ett livaktigt civil samhälle, vilka fungerar sida vid sida (Karvonen 1997: 85).

I en konsoliderad demokratisk regim är mer eller mindre alla politiska aktörer redan bekanta med de (Linde, Ekman, 2006: 24) "demokratiska spelreglerna inom ett redan existerande och fastlagt institutionellt ramverk" (Linde, Ekman, 2006: 24).

3.3 Operationalisering

Den vanligaste distinktionen som har kommit att lyftas fram i demokratiseringsprocesserna är demokratiseringens tre faser vilka utgörs av; *liberalisering*, *demokratisering* och *konsolidering* (O'Donnell, Schmitt 1986: 6). Denna studie utgår därmed från dessa tre faktorer för att mäta hur transitionen sett ut i Vitryssland. Jag har valt att tolka dessa tre faktorer i förhållande till Rustows "genetiska" modell vilken tar upp de tre faserna; förberedelsefas, beslutsfas och tillvänjningsfas. Studien utgår därmed från att liberalisering är det som utvecklas i förberedelsefasen, demokratisering är det som utvecklas i beredelsefasen samt konsolidering vilket lyfts fram genom det förhållande som beskrivs i tillvänjningsfasen.

För att mäta hur path dependency teorin har sett ut i Vitryssland har jag valt att tolka teorin utifrån de två faktorerna, *specifika historiska händelser* samt *kausala processer*. Indikatorn *specifika historiska händelser* ämnar undersöka om det förekommit några specifika händelser eller perioder i Vitryssland som kan ha spelat en avgörande roll. *Kausala processer* fungerar som en indikator som mäter i vilken utsträckning man kan identifiera olika orsakssamband eller orsakskedjor mellan variabler för att på så vis urskilja om det föreligger något orsaksförhållande mellan förklaringsmekanismerna.

Då Vitryssland inte kan sägas ha varit en demokrati vill jag förtydliga skillnaden mellan demokrati, det vill säga då demokratiska värden är etablerade, och en demokratiseringsprocess då ett land förhåller sig i en process med strävan mot demokrati och med målet att bli demokratiskt.

Studien ämnar belysa fallet Vitryssland i ett nytt ljus genom de teorier som jag valt ut och därigenom väcka ett intresse och en reflektion för vidare studier inom ämnet. Uppsatsen avser även att bidra med nya kunskaper om de teorier jag valt i förhållande till fallet Vitryssland.

4 Bakgrund

Kapitlet syftar till att ge kunskap om områdets historia för att kunna förstå utvecklingen i Vitryssland efter dess självständighet.

4.1 Sovjetunionen

Alla stater måste i sin statsbyggandeprocess förhålla sig till det egna landets historiska arv. I Vitrysslands fall är det arvet från det ryska imperiet och Sovjetunionen (Jonsson, Vendil Pallin 2009:18). Kring staden Polotsk växte det under medeltiden upp ett vitryskt samhälle. Denna statsbildning i Polotsk visade sig dock svag på grund av att de slaviska folken levde under hot från mongolangrepp österifrån samt de växande germanska stammarna västerifrån. Hoten mot de slaviska folken resulterade i att vitryssarna under senmedeltiden integrerades i det litauiska rike som etablerat sig som en stormakt i nordöstra Europa, Litauen och Polen förenades på grund av ett äktenskap kungahuset emellan. 1569 inneslöts både Litauen och dess protektorat Vitryssland med Polen (Karvonen, 2008:128). När Polen sedan delades på 1700-talet kom Vitryssland under ryskt styre och fick stor betydelse som viktig gränsregion mot väst samt som jordbruksområde. I och med den ryska revolutionen möjliggjordes en vitrysk självständighetsförklaring i mars 1918, men den nationella suveräniteten blev inte långvarig. Vitryssland invaderades kort därefter av bolsjeviktrupper, och i januari 1919 tillkännagavs bolsjevikerna den vitryska sovjetrepubliken och därmed blev Vitryssland en delrepublik i Sovjetunionen (Karvonen, 2008: 129).

”Sovjetunionen var en kommunistisk enpartistat med ett planekonomiskt system som präglades av ineffektivitet och otilräcklighet” (Jonsson, Vendil Pallin 2009:21). De statsbyggnadsprocesser som påbörjades i samband med Sovjetunionens upplösning har varit mycket komplicerande och har därmed satt avtryck i de före detta rådsrepublikerna. De baltiska staterna vilka tidigare hade erfarit självständighet i kombination av ett strakt omvärldsstöd och stöd från intensiv europeisk integrationsprocess som mynnade i EU-medlemskap 2004, lyckades genomföra statsbyggandeprocesserna väl. I länderna Moldavien, Georgien, Azerbajdzjan och Armenien har statsuppbyggnaden istället försvårats av de olösta interna konflikterna och på grund av kriget mellan Armenien och Azerbajdzjan under början av 1900 - talet. Ukraina och Vitryssland har varit och är än idag influerade av sitt geografiska läge som så kallad randstat, det vill säga som en stat beroende av en starkare grannstat, mellan Ryssland och Europeiska unionen efter dess utvidgning. Samtliga av dessa

statbyggnadsprocesser har påverkats av det sovjetiska arvet. Påverkan i form av bland annat ”korruption, folklig misstro mot statliga institutioner samt svag demokratisk och rättsstatlig tradition; bristande kontroll över det egna territoriet och oklart definierade gränser; genomgripande ekonomisk omställning och de påfrestningar detta innebär för samhället; och komplicerade identitetsprocesser med såväl inrikes- som utrikespolitiska konsekvenser” (Jonsson, Vendil Pallin 2009:12).

De interna svagheter i Sovjetunionen var främst föranledda av Michail Gorbatjovs reformpaket vilket syftade till att effektivisera systemet. På grund av Gorbatjovs reformeringar kom därmed de fundament Sovjetunionen vilade på att rämna. Kommunistpartiets monopol började falla sönder och massmedia kom att spela en betydande roll i dessa förändringsprocesser för att ifrågasätta makthavarnas handlingar och statens natur. 1990 bestämde Vitrysslands parlament att dess lagar stod över den sovjetiska federationens lagar (Karvonen, 2008: 129). Informationsflödet ökade succesivt medan förtrycket av enskilda individer avtog. Sovjetunionen urholkades gradvis och upplöstes sedan den 26 december 1991 (Jonsson, Vendil Pallin 2009:21).

5 Analys

”/..det är väl utan tvekan så att Vitryssland är det i särklass mest auktoritära och hårdförda landet och där de demokratiska möjligheterna hela tiden nu inskränks, det går ju i helt fel riktning. Så om man tidigare kallade det Europas sista diktatur och många valde att istället kalla det en väldigt auktoritär stat så kan man nog säga att nu är det nog en ganska fullfjädrad diktatur” (respondent 1).

En mängd olika händelser har påverkat Vitrysslands utveckling och det finns därmed många olika förklaringsfaktorer till Vitrysslands idag icke-demokratiska situation.

5.1 Vitrysslands liberalisering och självständighet

När Vitryssland förklarade sig självständigt i augusti 1991 (Karvonen, 2008: 129) hade Ryssland och Polen i decennier regerat över Vitryssland (Freedom House, 2009). Vitryssland hade då endast varit självständigt ett par månader under 1918 och 1919 och sedan från 1990 till 1994, men även efter 1994 (Karvonen, 2008: 129). Det faktum att Vitryssland styrts av Polen och Ryssland under så många decennier innebär att Vitryssland enbart under mycket korta perioder varit fritt. Vitryssland kan därmed tänkas ha en mycket snävare uppfattning och erfarenhet om vad frihet är och således också inneha en sämre förståelse för hur det Vitryska statsskicket förhåller sig till omvärlden.

5.2 Efter Vitrysslands självständighet

Efter Sovjets fall valdes Stanislaw Shushkevich ut som ordförande i Vitrysslands högsta råd (Universal Peace Federation, 2008). Shushkevich karaktäriserades som en mycket reforminriktad ledare och styrde Vitryssland mellan 1991 och 1994 (Freedom House, 2002). Den första transitionen (Linde, Ekman, 2006: 23) kan därmed sägas utvecklats i Vitryssland då Stanislaw Shushkevich kom till makten och den sovjetiska icke-demokratiska regimen föll. Då Sovjetunionen föll minskade därmed också regimens förtryck vilket också är ett steg mot liberalisering. Utifrån Rustows förderedelsefas kan även demokratiseringsprocessen sägas ha tagit sin början i Vitryssland då fasen

karaktäriseras av att en ny elit växer fram vilken (Linde, Ekman, 2006:100) ”mobiliserade en tidigare nedtryckt och ledarelös social grupp” (Linde, Ekman, 2006:100). Shushkevich skulle därmed kunna ses som den nya eliten som till viss grad mobiliserade en nedtryckt och ledarelös vitryska befolkning eller opposition genom att ta kampen mot det förtryck som tidigare funnits i Sovjetunionen.

Direkt efter självständighetsförklaringen gjorde man ett försök att i Vitryssland föra en process som tydde på demokratisering och även på ett närmande till västvärlden. Ett flerpartisystem växte fram i Vitryssland och vitryska erkändes som landets officiella språk (Karvonen, 2008:129). Den utveckling som skedde efter självständigheten kan därmed sägas visa på en liberaliserings fas då befolkningen fick ett ökat politiskt inflytande. Det flerpartisystem som växte fram tyder på en större acceptans vad gäller partiframväxten och därmed kan föreningsfrihet och organisationsfriheten också tänkas utvecklats i allt större utsträckning. Med partiframväxten och ett närmande mot västvärlden kan även yttrandefriheten och de politiska rättigheterna anses ha ökat och därmed kan en liberalisering sägas ha ägt rum. En liberalisering kan anses uppfylld då det sker en ”minskning av det politiska förtrycket och en ökning av civila fri- och rättigheter inom en icke-demokratisk regim (Shin 1994, 142; Linz & Stephan 1996, 45)” (Linde, Ekman, 2006: 14). Under de första åren efter självständighetsförklaringen fanns även etablerade program för privatisering och ekonomisk liberalisering men dessa har tillämpats i mycket begränsad omfattning (Karvonen, 2008:135). O’Donnell och Schmitter lyfter fram begreppet liberalisering som en utvidgning av den politiska sfären. Flertalet av dessa faktorer såsom ökade politiska rättigheter och organisationsfrihet, en expansion av politiskt omfång, att nya grupper blir delaktiga i val och andra politiska processer kan också anses varit på framfart efter självständigheten (Karvonen 1997:77). Liberaliseringen kan anses ha utvecklats i relativt stor utsträckning men det är svårt att fastställa hur långt Vitryssland kom att utvecklas i demokratiseringsprocessen. Man menar på att det efter självständigheten fanns en process som tydde på demokratisering (Karvonen, 2008: 129) men mer utförligt vad detta innebar framgår inte. Förutsättningarna för en demokratisering såsom yttrandefrihet och föreningsfrihet (Karvonen 1997:76), kan dock anses ha funnits då en liberalisering ägde rum vilken också är förutsättningen för en demokratiseringsframväxt (Karvonen, 1997:77).

Det faktum att liberaliseringen avbröts måste dock innebära att faktorerna för ett demokratiskt samhälle såsom; en reell politisk konkurrens, medborgerliga rättigheter, oavhängiga institutioner och ett livaktigt civil samhälle, vilka fungerar sida vid sida, inte kunnat implementeras i tillräckligt stor utsträckning i Vitryssland (Karvonen 1997: 85). Ytterligare tänkbara orsaker till Vitrysslands icke-demokratisering skulle kunna vara, för det första, att styrkan i det civila samhället 1989 inte var så starkt som man tidigare menat utan att det snarare ansågs överdrivet. Civilsamhället lyckades störta den auktoritära regimen men var inte så starkt eller tillräckligt sammanhängande att det kunde lyfta fram en alternativ politisk riktning (Grugel 2002: 209). Då staten omorganiserades efter kommunismens fall 1990 var det redan också mycket lite utrymme för avvikande åsikter än vad man hade väntat sig. För det andra menar man på att den ekonomiska reformprocessen bröt det civila samhällets strävanden (Grugel 2002:

209) vilket försvårade för det civila samhället att engagera sig effektivt med staten. Inom forskning som gjordes i Ungern menar Miszlivetz (1997) att en förklaringsfaktor var det minskade intresset för partideltagande efter det första demokrati genombrottet till den alienation (avlägsnandet) som återföljde marknadsreformen. För det tredje började det civila samhället tonas ned av utbrottet från revanschistisk nationalism. Nationalismen erbjöd inte enbart ett alternativ till mobilisering, utan det representerade också förnekandet av civil samhällets projekt och triumfen ”the triumph ascriptive identity” (Grugel 2002: 210).

Det partiväsende som var på framväxt under 1990-talet och som skulle kunnat bilda en organiserad opposition avstyrdes av Lukasjenko då han tillträdde som president 1994 (Karvonen 2008:134). 1994 kan därmed anses utgöra ett vägskäl, nämligen det faktum att Lukasjenko kan ha förhindrat den partiframväxt som var på framfart under 1990-talet. Hur utvecklingen hade sett ut i Vitryssland då Lukasjenko inte lyckats vinna befolkningens förtroende och blivit framröstad är svårt att säga. Det är således också oklart vad som egentligen förorsakade Shushkevich avgång och därmed indirekt ledde till att Lukasjenko kunde ta makten. Det finns dock de som menar att Shushkevich kan ha fått avgå på grund av korruption. ”././En korruptionskommitte ledd av Lukasjenko kom fram till”. Det har väl ”././ efteråt visat sig att korruptionsmisstankarna inte var riktigt samhällsenliga” (respondent 1). Ytterligare en källa menar på att Shushkevich förflyttades från sin post som den 26 januari 1994 genom en insats av en parlamentarisk icke korruptions kommission ledd av Alexander Lukasjenko, som anklagade Shushkevich för att ha stulit en låda med spik för att renovera sitt eget hus på landet (Office for a democratic Belarus, Brussels, 2007).

5.3 Lukasjenko väljs till president

En förklaringsfaktor som visar sig vara mycket betydelsefull till det icke-demokratiska tillståndet i Vitrysslands är den folkomröstning som ledde till att Lukasjenko valdes till president 1994. President Lukasjenkos tillträde kom att resultera i många stora förändringar i Vitryssland och hans makttillträde var därmed ett mycket avgörande vägval för Vitrysslands utveckling. Det faktum att Lukasjenko kom till makten uteslöt andra tänkbara vägar för Vitrysslands utveckling.

Lukasjenkos tillträde till makten 1994 resulterade i en helomvändning i den politiska utvecklingen (Karvonen 2008:131). Lukasjenkos diktatur visade även på ett tydligt avståndstagande mot väst (Karvonen, 2008:131).

./.”Man valde en ledare som valde att inte förvalta det förtroende han fått på ett demokratiskt sätt och där han egentligen inte kan ha blivit bortvald efteråt./.” (respondent 1). Lukasjenkos tillträde som president kan därmed anses vara en av de mest betydande förklaringsfaktorerna. Respondent 1 menar att Lukasjenko också ”gjort som så många andra odemokratiska ledare, Chavez är ju en nu som har gjort det efteråt i Venezuela, men Lukasjenko tidigare ut då att han hade en folkomröstning om

konstitutionen /../, nu kan bli vald hur många gånger som helst. Det togs stegvisa beslut; man förbjöd den nationella flaggan, man gjorde små steg som drog tillbaka möjligheterna” (respondent 1).

Lukasjenko presenterade 1994 ett politiskt program som byggde på att Vitryssland i praktiken skulle återgå till det system som rådde i Sovjetunionen. Ett ofritt system vilket av vissa ansågs karaktäriseras av pluralism, med statlig censur, med kontroll av samhället samt även av våld mot individer i samhället (Belarusbloggen 2, 2011).

Tidigare tecken på liberalisering och dess succesiva framväxt som också lade grunden till en demokratisering kom efter Lukasjenkos tillträde att försvinna. Den vitryska politiken fick därmed ett stort bakslag ur liberalisering och demokratiserings synpunkt då rättigheter och friheter inskränktes alltmer. Lukasjenkos tillträde som president visar på hur viktigt och avgörande ett ”vägval” kan vara och på hur oerhört avgörande presidentvalet 1994 kom att bli för Vitrysslands fortsatta utveckling. Det vi kan se i och med att Lukasjenkos blev vald till president är att då ett system rör sig i en riktning framkallas ytterligare rörelser i samma riktning vilket försvårar en brytning av mönstret. När ett land väl har tagit in på en väg är det svårt att vända tillbaka.

5.3.1 Lukasjenkos stöd av regimen

Lukasjenko ledde en autokratisk regim vilken ständigt stod bakom Lukasjenkos maktutövande och även de blundade för de grundläggande politiska rättigheterna och andra civila rättigheter (Freedom House, 2002) i det Vitryska samhället. Regeringen stod stadigt vid Lukasjenko sida och motarbetade ständigt oppositionen. Lukasjenkos framgång kan därmed också anses bero på stödet Lukasjenko har och länge haft från den vitryska regimen (Freedom House, 2002).

5.3.2 Förändringar i konstitutionen

Lukasjenkos förändringar i konstitutionen kan anses varit till en mycket stor fördel för presidenten och kan även anses varit helt avgörande för president Lukasjenkos framgång. Genom att Lukasjenko stegvis gjort förändringar i konstitutionen har Lukasjenko tillslut kommit att ha greppat makten om hela statsapparaten.

Lukasjenkos har som strategi att införa betydelsefulla beslut genom folkomröstningar för att på så vis vädja direkt till befolkningen och därmed förbigå de politiska organen. Lukasjenko lyckades genomdriva både folkomröstningar och ändringar i grundlagsreformen (Karvonen 2008:135). Beskrivningen av de centrala statsorganen – president, parlament och regering – är den mest omfattande avdelningen i konstitutionen och tar upp cirka hälften av texten. Det är i denna avdelning som reformen 1996 innebar mycket avgörande förändringar i Vitrysslands statskick (Karvonen 2008:131). Inte

heller regimen har dragit sig för att manipulera val- och folkomröstningsresultat, varför denna kanal framstått som särskilt attraktiv för Lukasjenko (Karvonen 2008:135).

Samma år som Lukasjenko valdes till president beslutade han att ryska åter skulle bli landets officiella språk (Karvonen, 2008:129). Lukasjenko införde också en konstitutionell process i vilken all makt i praktiken gavs till presidentämbetet. 1996 lyckades Lukasjenko få stöd i sitt förslag genom en klar majoritet i en folkomröstning om att en grundlagsrevision skulle genomföras (Karvonen, 2008: 129). De ändringar Lukasjenko genomdrev 1996 mynnade i att makten koncentrerades till presidentämbetet (Karvonen, 2008:132). 1996 års grundlagsreform innebar därmed ett slut på principen om maktfördelning och maktbalans (Karvonen, 2008:133). Reformen Lukasjenko fick igenom resulterade i ett nytt tvåkammarparlament i vilket dess underhus och representanthus utses genom direkt val i enmansvalkretsar. Ledamöterna i överhuset utses därmed av president Lukasjenko samt av regionala myndigheter. Båda kamrarna måste också godkänna ett lagförslag för att de ska antas. President Lukasjenko har även vetorätt i de lagar som parlamentet antagit och kan även därmed hänvisa parlamentets förslag för ny behandling i parlamentet. Därtill har president Lukasjenko rätt att upplösa parlamentet och utlysa nyval. Parlamentet har dock rätt att bryta presidentvetot med två tredjedels majoritet i båda kamrarna (Karvonen, 2008:132). Hela regeringen, inklusive statsministern, utnämns och avskedas av presidenten. Lukasjenko har också rätt till att sitta som ordförande för regeringsammansåttnaden. Regeringens parlamentariska ansvar innebär att representanhusets majoritet kan fälla regeringen genom en misstroendeförklaring. Har regeringen fällt av ett misstroendevotum har presidenten rätt att upplösa representanhuset och utlysa nyval” (Karvonen, 2008:132). Grundlagen är dock trots ändringarna 1996 (Karvonen, 2008:131) ”genomsyrad av demokratiska principer och av respekt för individers rättigheter och samhällelig pluralism (Karvonen, 2008:131), mål såsom medborgerliga rättigheter och friheter, folkstyre och rättsstat” (Karvonen, 2008:131). Att konstitutionen trots Lukasjenkos redigeringar lyfter fram välkända demokratiska och pluralistiska mål är intressant då dessa inte kan anses vara några mål som Lukasjenko värnar om. Detta visar trots allt på hur Lukasjenko utåt, mot omvärlden försöker visa på en demokratisk sida.

Ofattbart är hur stor roll en folkomröstning, ett vägval, har kommit att spela i Vitryssland. Lukasjenkos förändringar i konstitutionen har varit en stor del i hans framgångar. Att ett beslut som för den vitryska befolkningen till en början inte framstår så stort eller kanske så betydande plötsligt förändrar deras liv och sedan blir svåra att bryta. Lukasjenko har genom sina maktstrategier valt vägen för Vitryssland och också fått många människor i befolkningen att se enbart just den vägen som den ända riktiga som någonting positivt och lovande.

5.3.3 Vitrysslands odemokratiska val

1994 valdes Alexander Lukasjenko i det val som anses vara det hittills enda demokratiska valet i Vitrysslands historia (Regeringskansliet, 2011). Därefter har

samtliga val ansetts som odemokratiska. De folkomröstningarna som kan sägas ha varit särskilt utmärkande är folkomröstningarna 1996, 2004 och 2010.

Särskilt framstående i folkomröstningen 1996 var att Lukasjenko i strid mot den dåvarande konstitutionen och emot både parlamentets, grundlagsdomstolens och valkommissionens uttalade framtvingade presidentämbetet till det politiska systemets maktcentrum (Karvonen, 2008:132). Den folkomröstning som kan sägas vara den viktigaste är folkomröstning 2004 då Lukasjenko fick igenom ett beslut som inte förhöll sig till konstitutionen och som möjliggjorde omval för en tredje presidentperiod 2006 för Lukasjenko (Karvonen, 2008: 129). Att Lukasjenko fick igenom ett sådant beslut har gjort att Lukasjenko kunnat sitta kvar vid makten och därmed var folkomröstningen 2006 oerhört avgörande. 2010 var också det en utmärkande folkomröstning. På valdagen 19 december 2010 samlades närmare 50 000 människor i huvudstaden Minsk för att protestera mot att Lukasjenko ännu en gång förklarades som vinnare i valet. De nio motkandiderande till Lukasjenko fick färre än tre procent av rösterna. 700 av de demonstranter som demonstrerade på valkvällen greps och de två oppositionella presidentkandidaterna Anderi Sannikau och Mikola Statkevityj sitter fängslade än idag (Jarl Hjalmarsson stiftelsen 3, 2011).

5.3.4 Lukasjenkos makt över statsapparaten

Presidentens makt över statsapparaten och över regionala och lokala organ har skapat en effektiv hierarkisk styrningsmekanism från central nivå ända ned i lokalsamhället. Enligt Jeffery Hass har Lukasjenko upprättat '...en direkt kommandostruktur från presidenten till regionerna; handplockade representanter arbetar med att verkställa presidentens befallningar och tillämpa hans makt och verka i praktiken som lokala övervakare. I allt väsentligt återskapas därmed en kommandokedja som påminner om kommunistpartiets struktur under sovjetrepubliken` (Karvonen, 2008:133). Lukasjenkos inflytande över institutionerna möjliggör därmed att Lukasjenko kan kontrollera och styra statsorganens arbete på alla nivåer och få igenom de beslut som han önskar (Karvonen, 2008: 134).

Anledningen till att Lukasjenko lyckats kontrollera och styra statsorganen skulle kunna vara på grund av att Lukasjenko "haft en ganska stark statsapparat, en oerhört stark säkerhetstjänst, en enorm övervakning av inte minst oppositionella men folk rent allmänt, och begränsat den medialafriheten oerhört, vilket gör att det bara är presidenten i stort sett som har synts, hörts och kunnat framträda, därtill haft de odemokratiska valen. ././ oppositionen har väl inte alltid varit jätte funktionell och enad, och det finns säkert många skäl till det också, ett utav skälen är ju att det finns olika intressen, men det andra är väl också att regimen väldigt, väldigt medvetet och duktigt har nästlat sig in och jobbat för att splittra oppositionen. Och en annan del är väl att upprorsviljan hos det vitryska folket tror jag är ganska låg, jämfört med, ja men ta Ukraina, där vi exempelvis

hade den ”Orange revolutionen”⁴ för sju år sedan. Så finns det lite mer revolutions vilja” (respondent 1). Vidare skulle den statliga inblandningen även kunna förklaras utifrån det faktum att Vitryssland tillhörde de mest avancerade delarna av forna Sovjetunionen då modern industri som exempelvis högteknologiföretag i stor utsträckning fanns etablerat i Vitryssland (Karvonen, 2008: 135). Den extrema pro-ryska politiska linje som Lukasjenko fört har också bidragit till att Vitryssland kunnat tillgodose sig fortsatta leveranser av livsviktiga produkter såsom framförallt energi från Ryssland. Ryssland har visat ett stort stöd till den Vitryska ekonomin genom låga energipriser, återskänkning av skulder, stödköp av vitrysk valuta samt förmånliga avtalsvillkor (Karvonen, 2008: 136). Maktkoncentrationen kring Lukasjenko och kontinuiteten på det ekonomiska området har också gynnat många samhällseliter vilka fanns redan under Sovjettiden. Detta innebär att högt uppsatta tjänstemän i både statsapparaten men även i näringslivet efter Sovjets fall behöll samma arbetsställning i samhället som de hade under Sovjettiden och redan innan kommunismens fall (Karvonen, 2008: 136). Att gamla strukturer från sovjettiden än idag präglar Vitryssland visar just på att Vitryssland kör i gamla ”hjulspår” och det visar i sin tur på att de val som gjordes redan innan Vitryssland blev självständigt har varit avgörande för Vitryssland utveckling. Följaktligen är de politiska val som gjordes redan då, för länge sedan under sovjettiden, nästintill omöjliga att vända.

För att en övergång mot demokratisering ska kunna påbörjas i Vitryssland krävs bland annat en transition av statens roll och befogenheter. För att uppnå en demokratisering är det därmed inte tillräckligt att enbart skapa en effektivare stat utan man bör även sträva efter att ändra själva fundamentet för statlig verksamhet. Man måste utmana kulturer av säkerhet och icke-ansvar för att kunna bygga upp en ömsesidig förståelse mellan de stats- och samhällsbaserade aktörerna (Grugel, 2002: 205-206).

5.3.5 Lukasjenkos starka säkerhetstjänst och enorma övervakning

Säkerhetsapparaten är också en struktur som influerats från sovjettiden där både underrättelseväsendet och den politiska polisen utgör ett maktverktyg för Lukasjenko, ett maktverktyg som Lukasjenko flitigt använder för att kontrollera oppositionen i Vitryssland (Karvonen 2008:137). Oppositionspartier har i praktiken förbjudits, man har fånglat flera oppositionella politiker på påhittade grunder (Karvonen, 2008:134).

Vanligt förekommande för diktaturer är att man bildar ett beroendeförhållande mellan diktatorn och säkerhetsapparaten. Diktatorn använder säkerhetsapparaten till spioneri och aktioner mot oppositionella till regimen. Säkerhetsapparaten kommer därmed att sitta inne med en mängd avslöjande information om diktatorn. Att säkerhetstjänsten kan agera på detta sätt ligger dock mycket i att säkerhetstjänsten också har regimen på sin sida. Säkerhetstjänsten tar därmed inte enbart order från diktatorn vad gäller att förtrycka oppositionella grupper, fria organisationer och avhängiga medier (Karvonen

⁴ Författarens förtydligande; Den så kallade Orange revolutionen drev en västvänlig linje med Natomedlemskap som ett viktigt mål 2004 och leddes av Julia Tymosjenko och den nuvarande presidenten Viktor Jusjtjenko (SvD, 2008).

2008:137). Religionsfriheten har begränsats i en mycket allvarlig utsträckning och likaså den akademiska friheten (Karvonen, 2008:134). Säkerhetstjänsten strävar istället självt efter att förstärka sin ställning genom att försöka framhäva olika farliga och samhällsfientlig verksamhet i civilsamhället (Karvonen 2008:137). De som opponerar mot Lukasjenko utsätts för konkreta förföljelser och trakasserier med ofta mycket brutala inslag. Människor fångslas, misshandlas men avskedas också från sina arbeten och relegeras från sina studier. Kända regim kritiker kidnappades och mördades under åren 1999 och 2000. Många har även dömts till långa fängelsestraff i politiskt motiverade rättsprocesser (Östgruppen, 2011).

5.3.6 Begränsningen av den mediala friheten

Lukasjenko har en mycket hård kontroll och övervakning av Vitrysslands massmedier och har i stor utsträckning inskränkt medborgarnas tillgång till oberoende information (Östgruppen, 2011). Press och mediasektorn har drabbats av omfattande restriktioner (Karvonen, 2008: 134), etermedia är helt under statlig kontroll (Belarusbloggen 3), i stort sett är det endast Lukasjenkos anhängare som har möjlighet att komma till tals i media. Det råder hög kontroll av internetsidor vilka närgånget granskas av ett speciellt statsorgan. Den hårda kontrollen av internet har resulterat i att endast en mycket liten del av befolkningen har och har haft tillgång till internet (Karvonen, 2008: 134).”Sen har väl Lukasjenko precis som alla andra ett jätteproblem med det faktum att i stort sett samtliga har mobiltelefoner och fler och fler får tillgång till internet. Och med mer och mer vetskap bland folk med vad som händer och sker så blir det givetvis svårare för en diktator att klara sig” (respondent 1).

Regimen har också en stor del i den begränsade mediala friheten.”/.. / det ju en medveten och skicklig marknadsföring utav allting från regimen, de använder ju alla kanaler, de vann /.. / väl den här Lilla Melodifestivalen för några år sedan och det var ju stora bilder och posters med barnet och Lukasjenko /.. / . Och förra året använde de också Melodifestivalen med låten ”I love Belarus here I know I’m free” /.. / . Idrotten används jättemycket, Lukasjenkos själv spelar ju hockey och är med i uppvisningsmatcher. Vartenda idrottsförbund leds av en minister, en son till Lukasjenko eller någon annan närstående i regimen. /.. / Så från toppen och neråt på alla ledande positioner, rektorer på universitet, domare i rättsväsendet alla är på något sätt politiskt” (respondent 1).

Den mediala situationen i Vitryssland var mycket begränsad även 2010 då websidor såsom Gmail, Facebook och en mängd oberoende tidningar och tidningsbyråer stängdes ned på självaste valdagen (Jarl Hjalmarson Foundation 1, 2011). Den slutna situationen i Vitryssland är oerhört omfattande och svår. Då insynen i landet minskar blir också Lukasjenkos spelrum allt större och den förvrängda verkligheten alltmer verklig för den vitryska befolkningen.

5.3.7 Lukasjenkos förtryck mot oppositionen och befolkningen

Lukasjenko har använt sig av framgångsrika förtryckarmetoder mot politiska organisationer som Lukasjenko själv ansett har hotat hans regim. Lukasjenkos förtryck mot stora delar av befolkningen har idag resulterat i att det enbart finns ett fåtal medlemmar i representanthuset som inte är partipolitiskt oavhängiga. Förtrycket har resulterat i en rädsla för att bilda en organiserad oppositionsfront och istället mynnat i att medlemmar funnit sig i att försöka verka i samråd med presidenten. Medlemmarna "försvagar därmed representanthusets autonoma ställning och bidrar maktkoncentrationen kring presidenten" (Karvonen 2008:134). Regimen har också stått bakom Lukasjenkos förtryck mot oppositionen och befolkningen vilket också varit till stor fördel för Lukasjenko. Regimen har trakasserat kandidater och oberoende medier samt försökt övertala befolkning att rösta på Lukasjenko i utbyte mot löfte om högre löner (Freedom House, 2002).

"man är rädd att uttrycka vad man känner. /../ man är rädd för att mista jobb, man är rädd för att bli redigerad från skolan, man är rädd för att ja bli för följd på olika sätt, och man fängslas lite "random" om man säger saker /../ /. Vi har försökt att prata med folk /../, taxichaufförer, hotellpersonal och så vidare, och så fort man nämnde något med politik, jag träffade ett hockeylag med lite yngre hockey grabbar, och så fort man sa att man hade någon synpunkt på politik eller val, /../ ja då vänder man sig bort och vill inte prata" (respondent 1).

"De som arbetar för friare förhållanden och för en faktisk efterlevnad av de grundlagsfästa medborgerliga rättigheterna får räkna med en omild behandling från statsmaktens sida" (Karvonen, 2008: 139). Den vitryska befolkningen får ständigt erfara trakasserier av alla olika slag, fängsling utan lagliga grunder eller påhittade fängelsedomar. Denna taktik har ständigt fortgått i Vitryssland och pågår fortfarande, senast i Vitryssland 19 december 2010 då aktivister redan några dagar innan valet fängslades och sammanlagt tio demokratiska aktivister och oppositionella observatörer dömdes till administrativa frihetsberövanden. Arresteringarna av aktivisterna syftade till att hindra de oppositionella från att delta i aktiviteter kring valet och i de fredliga manifestationerna. Det uppskattas att 80-90 människor fängslades i förebyggande syfte för att de inte skulle kunna delta och vara aktiva i presidentvalet (Jarl Hjalmarson Foundation 1, 2011).

Ännu en orsak till diktaturens överlevnad kan sägas vara att de personliga uppoffringar som krävs för att stätta sig emot en regim och uttrycka den första kritiken är för stor. "De som inleder det regimkritiska arbetet måste vara beredda att bokstavligen offra allt". Regimer som byggts upp av våld och fruktan tenderar att vara längre eftersom folket då hotats till lydnad, tystnad och politisk likgiltighet. I situationer likt dessa hålls ofta politiska strävanden från befolkningen tillbaka under en långtid (Karvonen 2008: 55).

5.3.8 Den vitryska oppositionen

”Internationaliseringen är en viktig faktor bakom ytterligare en utveckling som alltmer börjat prägla tillvaron även i diktatorstyrda stater. Betydligt mer än för några decennier sedan utmanas icke-diktatoriska regimer idag av en inhemsk opposition, där förkämpar för demokrati ofta med risk för liv och hälsa öppet ifrågasätter den rådande ordningen. Man kan ju fråga sig hur det kan ha kommit sig att oppositionen i Vitryssland inte gjort samma uppror som i exempelvis den s.k. Orangea revolutionen i Ukraina. Respondent 1 menar att det kan ha funnits ”en avsaknad av seriösa alternativ, det har kanske inte funnits någon stark tydlig opposition som man har känt förtroende för. Och det kan nog bero på oppositionen själva men också givetvis på regimens sätt att framställa oppositionen eller medvetet försöka störa oppositionen” (respondent 1).

En central oppositionsstrategi går ut på att tilldra sig maximalt internationellt intresse, något som i praktiken begränsar regimens svängrum och ibland även tvingar regimen att avstå från de grävsta förtrycksmekanismerna. Denna oppositionsstrategi kan inte anses anammats av den vitryska oppositionen vilket skulle kunna bero på den statligt reglerade median och den begränsade yttrandefriheten (Karvonen 2008: 177).

Hur den vitryska icke-demokratiska regimen (Linde, Ekman, 2006: 106) och den vitryska oppositionen agerar i förhållande till sina olika intressen, viljor och ageranden är avgörande för i vilken utsträckning och på vilket sätt en transition mot liberalisering och demokratisering uppstår (Linde, Ekman, 2006: 106). Något som anses vara av stor vikt är att man ser ”till att man enar den politiska oppositionen med alla andra oppositionella så att man, även om man inte tycker lika i alla frågor, /./ har ett gemensamt motstånd mot regimen eller framför allt ett gemensamt stöd för den demokratiska utvecklingen” (respondent 1).

5.3.9 Den vitryska befolkningen

Idag är det ännu många vitryssar som anser att Lukasjenko ändå lyckats införliva drägliga levnadsförhållanden i Vitryssland. Många vitryssar har aldrig rest utanför Vitryssland och framför allt inte inom Europa vilket således har lett till att de inte upplevt eller fått kunskaper om något annat politiskt eller ekonomiskt system än Vitrysslands. Många vitryssar jämför Vitryssland med länder såsom Ryssland eller Ukraina och menar således på att det politiska lugnet, den låga arbetslösheten och avsaknaden av iögonfallande korrupktion talar för president Lukasjenkos fortsatta styre (Karvonen, 2008: 139). Viktigt att belysa är att vitryssar består av grupper som ”lever delvis olika liv” (Karvonen, 2008: 138). Medborgarnas ställning och opinioner är inte entydiga. Framför allt gamla människor och människor som är bosatta på landet sympatiserar med Lukasjenko och hans politik och generellt sägs det också vara vitryssar som är lågutbildade som stödjer Lukasjenkos politik. Unga människor och

människor som är bosatta i de större städerna ställer sig oftast mer skeptiska till Lukasjenkos politik och anses generellt också vara mer högutbildade (Karvonen, 2008: 139).

”Försöket att göra nationalismen till den politiska valuta som skulle garantera övergången till marknadsekonomi och väsentlig demokrati misslyckades till stor del därför att en majoritet av vitryssarna inte önskar en boskillnad med det ryska folket” (Karvonen, 2008: 138). En stor del av befolkningen i Vitryssland innehar helt enkelt inte tillräckliga psykologiska och kulturella kvalifikationer för en mobilisering i nationens tecken. Lukasjenkos starkt ryskorienterade politik står därmed stark i just denna punkt då Lukasjenko har en uppenbar överensstämmelse med folkmajoritetens syn (Karvonen, 2008: 138).

För den vitryska befolkningen har det även varit lätt att se tillbaka på sovjettiden ”/.. / vi behöver nog en strak auktoritär ledare, och nu kanske det inte var exakt så som han framstod 1994 men ändå han var en stark och tydlig ledare, och /.. / det funkar ändå hyggligt om man har en stark och tydlig ledare, och det är väl det som gjort att Lukasjenko också har kunnat sitta kvar. Sen så har han ju trots allt sedan början 1994 och fram till finanskrisen, så har ju pensioner, löner och liknande trots allt ökat hela tiden och ökat mer än de har gjort i Ryssland och Ukraina och liknande. Och då blir det väl också att man känner att, ja men vi har det i alla fall bättre än /.. / vad de har i grannländerna (respondent 1).

Den korta tiden av relativ demokrati efter självständigheten 1991 satte visserligen det vitryska samhället i rörelse, men det förändrade inte i grunden medvetandet hos människor (Belarusbloggen 2, 2011). Liberalisering och demokratisering såsom centrala fri- och rättigheter som exempelvis personlig säkerhet, yttrandefrihet och föreningsfrihet eftersträvas inte hos den vitryska befolkningen på samma sätt som i länder vilka under långa perioder upplevt liberalisering och demokratisering. De begränsade erfarenheterna och kanske till viss del också en strategi från Lukasjenkos sida att hjärntvätta befolkningen kan sägas ligga bakom denna problematik. Stora delar av befolkningen i Vitryssland har kanske därför en helt annan bild av vad liberalisering och demokratisering är. Hur skulle en befolkning som aldrig upplevt liberalisering eller demokratisering kunna veta vad detta innebär eller hur stora politiska och ekonomiska förändringar detta skulle leda till? Att nästintill en hel befolkning saknar kunskap och erfarenheter av vad ett demokratiskt system är, är en stor problematik som inte kan repareras över en natt.

5.3.10 Lukasjenkos pro-ryska linje samt den ekonomiska situationen

Den pro-ryska linjen från Lukasjenkos sida och det beroendeförhållande Vitryssland har till Rysslands ekonomiska stöd kan anses vara en av de stora förklaringsfaktorerna.

Den pro-ryska linjen har inneburit att Vitryssland fått kontinuerliga leveranser från Ryssland av livsviktiga produkter såsom framförallt energi, vilket också underlättat

Lukasjenkos ekonomiska politik (Karvonen: 2008: 137). Vitryssland har även fått ett stort ekonomiskt stöd från Ryssland genom låga energipriser, återskänkning av skulder, stödköp av vitrysk valuta samt förmånliga avtalsvillkor. Det enorma ryska ekonomiska stödet och bidraget har varit mycket betydelsefullt för Lukasjenkos upprätthållande och hållbarhet av den politiska stabiliteten (Silitski, Pikulik, 2011: 104). ”././Hade inte Ryssland och Putin backat upp Lukasjenko på olika sätt tror inte jag att Lukasjenko hade haft den stora ställning han har idag” (respondent 1). På grund av det ryska ekonomiska stödet har också ekonomiska strukturer vilka upprättats redan under Sovjetunionen kunnat bevaras i mycket stor utsträckning. Bevarandet av ekonomiska strukturer från sovjettiden visar därmed på att det finns tendenser till att bevara en slags politisk tradition och visar på att Vitryssland än idag präglats av sin historia som Sovjetisk rådsrepublik.

Av alla före detta sovjetiska stater i Europa är Vitryssland det land som har den minsta privata sektorn, högst en fjärdedel av landets BNP härstammar från den privata sektorn. (Karvonen 2008:135). Något som visar på statens starka roll i ekonomin är det faktum att jordbruksjorden inte får ägas utan enbart arrenderas av enskilda medborgare eller privata. Nästintill alla vitryska arbetstagare har också staten som arbetstagare (Karvonen 2008:135) vilket också kan anses mycket problematiskt då det varit ”väldigt svårt att få nya jobb eftersom de flesta jobb har varit statliga” (respondent 1). Den ekonomiska eliten har därmed en dubbel orsak till att vara lojala och hålla en god ton med Lukasjenko, då Lukasjenko varit garanten för deras fortsatta privilegier i det självständiga Vitryssland. Lukasjenko kan när som helst, då han behagar, göra sig av med vem som helst i den ekonomiska eliten och därmed stoppa deras privilegier och ställning i samhället (Karvonen, 2008: 136).

Lukasjenko har ”haft stenhård kontroll på ekonomin, på företagen ././ men det fanns även en period då man hade ”The Golden Share”⁵ i alla bolag vilket gjorde att, om det var ett företag som var av stor betydelse för landet och som då sannolikt gick väldigt bra, så fanns det möjlighet för staten att lösa in det på olika sätt” (respondent 1).

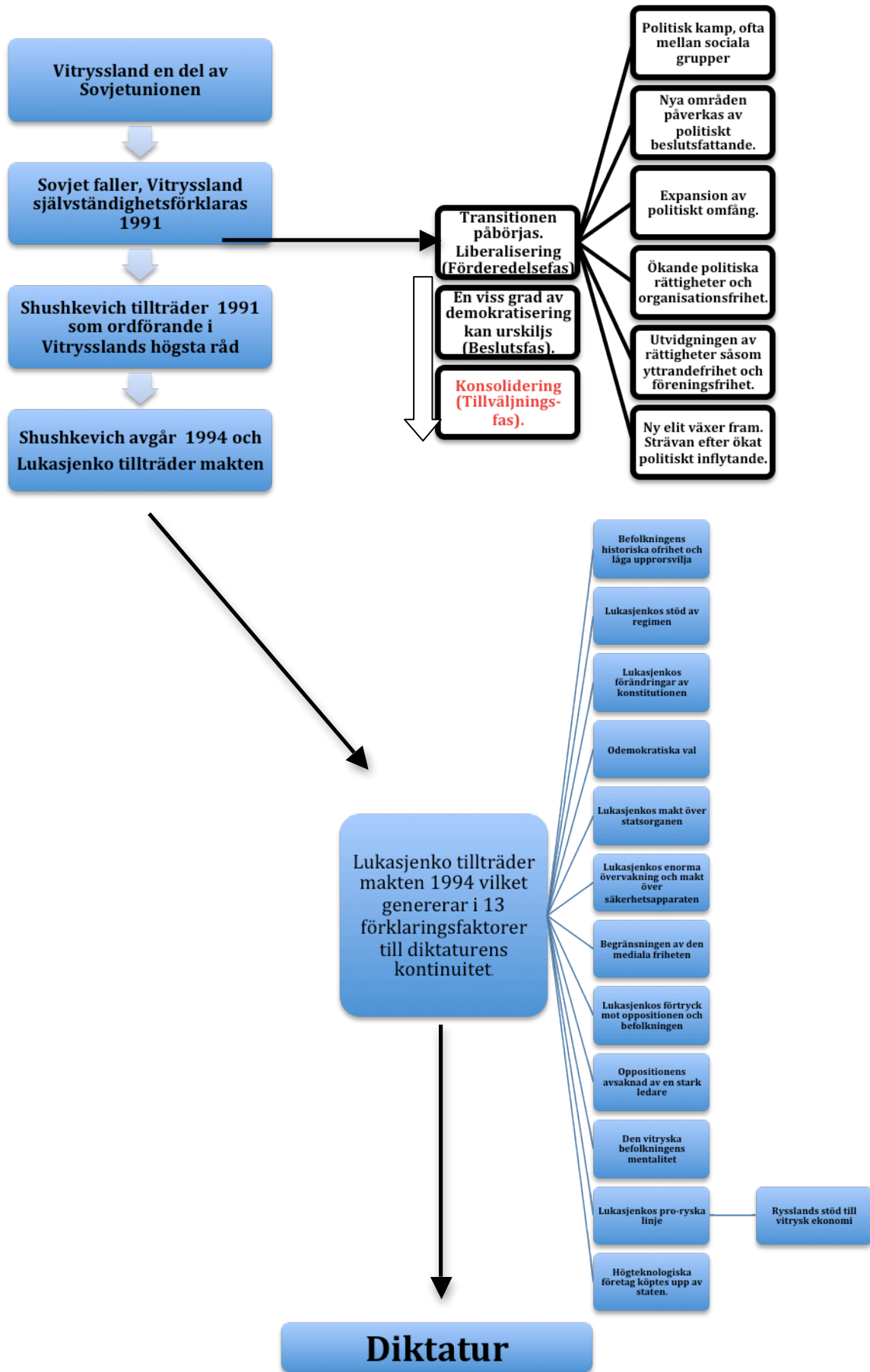
⁵ Författarens förtydligande; Golden Share innebär en önskad lagerhållning i ett företag som en offentlig myndighet behåller efter en privatisering. Golden Share uppstår i fråga om viktiga/stora nationella företag eller i strategiskt känsliga sektorer där vissa medlemsstaters regeringar känt behov av att kontrollera över privatiserade företag och reglera rättigheterna i dessa (European Commission The EU Singel Market, 2011).

6 Slutsats

Studien visar på att många olika faktorer tillsammans förklarar Vitrysslands icke-demokratiska utveckling. Faktorerna ger olika stor grad av förklaring. Utmärkande är framför allt en specifik historisk händelse som har haft stor betydelse för utvecklingen i Vitryssland, Lukasjenkos tillträde till presidentposten 1994. Lukasjenkos tillträde till presidentposten möjliggjorde en mängd beslut och vägval som genererat många faktorer vilka kan anses förklara kontinuiteten i Vitrysslands icke-demokratiska utveckling. Dessa förklaringsfaktorer är; 1) befolkningens historiska ofrihet och låga upprorsvilja 2) Lukasjenkos stöd av regimen, 3) Lukasjenkos förändringar av konstitutionen, 4) odemokratiska val, 5) Lukasjenkos makt över statsorganen 6) Lukasjenkos enorma övervakning och makt över säkerhetsapparaten, 7) begränsningen av den mediala friheten, 8) Lukasjenkos förtryck mot oppositionen och befolkningen vilket i sin tur ofta tystar oppositionen och befolkningen i skräck för att riskera sina liv, 9) oppositionens avsaknad av en stark ledare, 10) den vitryska befolkningens mentalitet, 11) den pro-ryska linje Lukasjenko har fört vilken i sin tur lett till 12) Rysslands stöd till vitrysk ekonomi samt 14) det faktum att många högteknologiska företag har köpts upp av staten.

Transitionsprocessen innehåller ett antal vägval och strategiska val vilka kan vara avgörande för regimförändringen. Enligt Rustows ”genetiska modell” kan misslyckanden i förberedelsefasen få oerhört negativa konsekvenser på den fortsatta demokratiska utvecklingen. Lukasjenkos tillträde till presidentposten kan därmed ses som ”ett misslyckande” i transitionens förberedelsefas som kom att få avgörande betydelse för den fortsatta utvecklingen i Vitryssland.

Vi kan idag se att fler och fler av världens diktaturer blir fria, något som vi särskilt fått bevittna under 2011 i och med den arabiska våren. Den otroliga demonstrationsvåg som då drog fram genom arabvärlden under 2011 har visat på att även om det är svårt så är det inte omöjligt att bryta odemokratiska mönster, att byta kurs och att hitta nya vägar. Frågan vi ställer oss är hur långt Lukasjenko kan gå innan befolkningen och oppositionen i Vitryssland har fått nog och innan en demokratisk framtid för Vitryssland blir verklighet.

7 Referenser

- Baranau, Andrei mfl. (samlade texter), *Diaries of dissidents; daily routines in a Belarusian prison*, 2010.
- Benett, Andrew, George, L Alexander, 1997, *Process Tracing in Case Study Research*. [Hämtad 2011-11-23].
- Belarusbloggen 1 – östgruppens ordförande bloggar om Vitryssland, *Faktorerna bakom Lukasjenkas maktinnehav*,
<http://vitryssland.wordpress.com/category/presidentval-i-belarus/page/2/>,
[Publicerad 2011-11-23], [Hämtad 2011-11-23].
- Belarusbloggen 2, 2011, *Ales Bjaljatski berättar själv*,
<http://vitryssland.wordpress.com/?s=Belarus+sjaelvstaendighet>
[Hämtad 2011-12-18].
- Belarusbloggen 3, 2011, *Belarusseminarium den 26 november*,
<http://vitryssland.wordpress.com/?s=Media+i+Belarus>, [Publicerad 2011-11-19], [Hämtad 2011-12-20].
- Economist Intelligence Unit, 2008, *The Economist Intelligence Unit's Index of Democracy, 2008*,
<http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy%20Index%202008.pdf>, [Hämtad 2011-11-25].
- Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3:e uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- European Commission The EU Singel Market, *Selected jurisprudence by topic Case law related to special rights/"golden shares"*,
http://ec.europa.eu/internal_market/capital/framework/court_en.htm,
[Publicerad 2011-09-15], [Hämtad 2011-12-27].
- Freedom House, 2009, *Belarus 2009*,
<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&country=7565&year=2009>, [Hämtad 2011-12-05].
- Freedom House, 2002, *Belarus 2002*,
<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&country=541&year=2002>, [Hämtad 2011-12-12].
- Grugel, Jean, 2002, *democratization a critical introduction*. New York: Palgrave Macmillan.
- Jarl Hjalmarson Foundation 1, 2011,
<http://www.hjalmarsonfoundation.se/show.asp?page=belarus2010.asp>,
[Hämtad 2011-10-17].
- Jarl Hjalmarson Foundation 2, 2011

- <http://www.hjalmarsonfoundation.se/item.asp?itemID=2441>, [Hämtad 2011-10-17].
- Jarl Hjalmarsson Stiftelsen 3, 2011, *Fortsatt förtryck i Vitryssland*, <http://www.hjalmarsonstiftelsen.se/2011/12/fortsatt-fortryck-i-vitryssland/>, [Publicerad 2011-12-20], [Hämtad 2011-12-27].
- Jarl Hjalmarsson Stiftelsen 4, 2011, *Fler hårda straff för vitrysk opposition*, <http://www.hjalmarsonstiftelsen.se/2011/05/flu-harda-strauff-for-vitrysk-opposition/#more-1220>, [Publicerad 2011-05-26], [Hämtad 2011-12-28].
- Jonsson, Anna, Pallin, Vendil (red.), 2009, *Ryssland - politik samhälle och ekonomi*. Stockholm: SNS förlag.
- Karvonen, Lauri, 2008, *diktatur om ofrihetens politiska system*. 1:a uppl. Stockholm: SNS förlag.
- Karvonen, Lauri, 2008, *Statsskick – att bygga demokrati*. 2:a uppl. Stockholm: SNS förlag.
- Karvonen, Lauri, 1997, *demokratisering*, Sverige: Lund.
- Landman, Todd, 2000. *Issues and Methods in Comparative Politics - An Introduction* 3 uppl. New York: Routledge.
- Rutger Lindahl (red.), 2001, *Utländska politiska system*, 1:a upplagan. SNF förlag.
- Landman, Todd, 2000. *Issues and Methods in Comparative Politics – An Introduction* 3 uppl. New York: Routledge.
- Linde, Jonas, Ekman, Joakim, (med Uhlin, Anders), 2006. *Demokratiseringsprocesser teoretiska ansatser och empiriska studier*. Danmark: narayana Press.
- Linz, Juan J. – Stepan, Alfred, 1996. *Problems of Democratic Transition and Consolidation. Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press. http://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=TqRn11AypsgC&oi=fnd&pg=PR13&dq=Problems+of+Democratic+Transition+and+Consolidation.+Southern+Europe,+South+America,+and+Post-Communist+Europe.&ots=V8pjERjOX5&sig=YYC41HpfyIqr397mO7yl0Pl6EkU&redir_esc=y#v=onepage&q=Problems%20of%20Democratic%20Transition%20and%20Consolidation.%20Southern%20Europe%2C%20South%20America%2C%20and%20Post-Communist%20Europe.&f=false, [Hämtad 2011-12-20].
- O'Donnell, Guillermo A., Schmitter, Philippe C., 1986, *Transitions from authoritarian rule: tentative conclusions about uncertain democracies*, Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Office for a democratic Belarus, Brussels, 2007, *Opposition Leader Milinkevich Welcomes Nomination of Stanislaw Shushkevich for 2007 Nobel Peace Prize*, <http://democraticbelarus.eu/node/2080>, [Publicerad 2007-08-27], [Hämtad 2011-12-20].
- Pierson, Paul, 2004, *Politics in time history institutions and social analysis*. Princeton University Press: United States.

- Regeringskansliet, Vitryssland, <http://www.sweden.gov.se/sb/d/5472/a/43783>, [Publicerad 2008-03-4]. [Hämtad 2011-10-17].
- Regeringskansliet, Vitryssland, <http://www.regeringen.se/sb/d/5472/a/43783>, [Hämtad 2011-10-17].
- Silitski, Vitali, Pikulik, Alexei, 2011, *Belarus – Natins in Tranist*, <http://www.freedomhouse.org/images/File/nit/2011/NIT-2011-Belarus.pdf>, [Hämtad 2011-12-05].
- SvD 1, 2011, *Brezjnev - ett plus?*, http://www.svd.se/nyheter/utrikes/brezjnev-ett-plus_6527102.svd, [Publicerad 2011-10-05], [Hämtad 2011-12-18].
- SvD 2, 2008, *Avhopp rubbar Ukrainas parlament*, http://www.svd.se/nyheter/utrikes/avhopp-rubbar-ukrainas-parlament_1335629.svd#after-ad, [Publicerad 2008-06-06] [Hämtad 2011-12-27].
- Sveriges riksdag
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=1111&iid=0485476395125>
[Hämtad 2011-11-17].
- Teorell, Jan, Svensson, Torsten, 2007, *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber AB.
- Universal Peace Federation, 2008, *S. Shushkevich: Bering Strait, a Bridge of the Future*, <http://www.upf.org/bering-strait-project/101-news/477-bering-strait-bridge-of-the-future>, [Publicerad 2008-02-01] [Hämtad 2011-12-27].
- Östgruppen för demokrati och mänskliga rättigheter, *Östgruppens arbete för mänskliga rättigheter i Vitryssland*, <http://www.ostgruppen.se/belarus.php>, [Hämtad 2011-12-23].